

موضوع: زنان قاجار؛ مشارکت سیاسی و اجتماعی

✦ مدرس: حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر رضا رمضان نرگسی

مشارکت سیاسی و اجتماعی زنان در عصر قاجار

◆ تفکیک محیط زندگی شهری از روستایی همان دقتی است که می‌تواند وضعیت زن ایرانی دوران قاجار را برای ما واقعی‌تر روایت کند.

◆ زندگی زنان شهرهای بزرگ ایران مثال نقض بزرگی است برای روایت‌های تقلیل‌گرا از زن ایرانی دوران قاجار

▼ زنان ایرانی به انحاء گوناگونی در طول تاریخ از مشارکت سیاسی برخوردار بوده‌اند. نوع اول **مشارکت سیاسی فردی در سطح نخبگانی** است که زنان ما در طول تاریخ این مشارکت را داشته‌اند. نوع دوم **مشارکت سیاسی در قالب‌های مدرن** مثل شرکت در رای‌گیری انتخابات، عضویت در انجمن‌ها، چاپ مقالات و نشریات و... است که زنان در دوره قاجار چنین مشارکتی نداشتند الا اواخر دوره قاجار و بعد از مشروطه. نوع سوم **مشارکت سیاسی جمعی یا توده‌ای** است که در تاریخ دوره قاجار این مدل مشارکت توسط زنان را شاهد هستیم. مانند دخالت زنان در ماجرای زنان گرجی مسلمان‌شده، اجتماع زنان بر سر راه شاه در ماجرای گرانی نان، اجتماع زنان در دفاع از میرزای آشتیانی، اجتماع زنان به تشویق مردان برای تأسیس بانک ملی و مواردی از این دست.

▼ آنچه در اینگونه اجتماعات اعتراضی جلب توجه می‌کند، ادبیات و پوشش زنان است که با کنار نهادن مدل‌های مشارکتی مدرن برای فعالیت سیاسی، **مبتنی بر سنت و اسلام** به فعالیت‌های سیاسی مشغول می‌شدند؛ چادر بر سر داشتند، اغلب‌شان پوشیه می‌زدند، به تأسی از روز عاشورا چادرهای خود را گل می‌گرفتند، شعارهای یا علی و یا حسین سر می‌دادند و از تسلط بیگانگان و اروپاییان بر ملت و مملکت شکایت داشتند.

▼ در مسئله مشارکت سیاسی و آموزش باید بین زنان شهرهای بزرگ، شهرهای کوچک و روستاها تفکیک قائل شد. این تفکیک همان دقتی است که می‌تواند وضعیت زن ایرانی دوران قاجار را برای ما واقعی‌تر روایت کند. **زنان در شهرهای بزرگ به ندرت بی‌سواد بودند، حتی در شهرهای کوچک و روستاها نیز خانواده‌هایی که توانایی داشتند، زنان و دختران خود را به مکتب‌خانه می‌فرستادند.** زنان در مجالس روضه و جلسات مذهبی شرکت می‌کردند و از مسائل آگاه می‌شدند.

◆ پس به طور کلی این تصور که همه‌ی زنان ایرانی در مسئله مشارکت اجتماعی و سیاسی و آموزش شبیه هم بوده و فاقد عاملیت‌اند، حداقل در شهرهای بزرگ قابل پذیرش نمی‌باشد.